

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Μαραντζίδης: Τεχνητή η διαίρεση ανάμεσα σε συναίσθημα και λογική στην πρόθεση ψήφου

Ο καθηγητής του τμήματος Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας μιλά στο News 24/7 για την υποχώρηση της επιρροής των ελίτ, τον ρόλο των ΜΜΕ και του διαδικτύου στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης και τη σύγχυση γύρω από την έννοια του λαϊκισμού.

Αγγελική Σπανού 10 Μαρτίου 2019 08:18

Ο Νίκος Μαραντζίδης είναι Καθηγητής στο τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Επισκέπτης Καθηγητής στη Σχολή Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Καρόλου (Πράγα) και στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο της Κεράλα (Ινδία).

Οι περισσότεροι τον γνωρίζουμε ως δημοσκόπο και στη συζήτηση που ακολουθεί μιλά κυρίως με αυτή του την ιδιότητα για τη "δημοκρατία της κοινής γνώμης", την υποχώρηση της επιρροής των ελίτ και τη σύγχυση γύρω από την έννοια του λαϊκισμού.

Στο βιβλίο σας "Στο όνομα της αξιοπρέπειας" (με τον Γ. Σιάκα-εκδόσεις Παπαδόπουλος) παρακολουθείτε την ελληνική κοινή γνώμη στα χρόνια των μνημονίων συνδυάζοντας τους αριθμούς των δημοσκοπήσεων με τις μαρτυρίες των ανθρώπων. Ποιο είναι το κεντρικό σας συμπέρασμα;

Σε όλα αυτά τα χρόνια της κρίσης η κοινή γνώμη, που διαμορφώθηκε με αξίες πολύ προγενέστερες της εποχής της χρεοκοπίας και των μνημονίων έπαιξε ένα καθοριστικό ρόλο στις εξελίξεις. Γενικότερα, βαδίζουμε σε μια περίοδο όπου ολοένα και πιο πολύ, θα συνιστά μια "δημοκρατία της κοινής γνώμης", δηλαδή οι πολιτικοί θα μοιάζουν περισσότερο περισσότερο ευάλωτοι στις πιέσεις της κοινής γνώμης σε σχέση με το παρελθόν. Στο παρελθόν η πίεση της κοινωνίας φιλτράρονταν μέσω των παραδοσιακών μέσων ενημέρωσης, σήμερα συμβαίνει αυτό αλλά πολύ λιγότερο από ότι πριν. Υπό αυτήν την έννοια, ότι συνέβη ιδιαίτερα την περίοδο 2009-2015 είναι αδύνατον να γίνει αντιληπτό χωρίς τον παράγοντα κοινή γνώμη. Ζούμε ένα παράδοξο. Ενώ οι πολίτες έχουν, δικαίως το αίσθημα ότι επηρεάζουν ολοένα και λιγότερο τις εθνικές αποφάσεις, από την άλλη η φωνή τους ακούγεται εντονότερα από ότι πριν.

Πώς διαμορφώνεται η κοινή γνώμη; Είναι καταλυτικός ο ρόλος των ΜΜΕ ή υπερσχύει το διαδίκτυο;

Ολοένα και περισσότερο τα παραδοσιακά ΜΜΕ θα δίνουν τη θέση τους στο Διαδίκτυο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Οι μεταβολές που προκύπτουν είναι σημαντικές. Θα έλεγα πως περνάμε με ταχύτητα από την δημοκρατία των ελίτ, όπου υπήρχαν μερικοί "πομποί" (πολιτικές ηγεσίες, διακεκριμένοι δημοσιογράφοι και διαμορφωτές κοινής γνώμης) και εκατομμύρια "δέκτες" σε οριζόντιες σχέσεις όπου ο καθένας μπορεί να είναι ταυτόχρονα πομπός και δέκτης. Βεβαίως αυτό δεν σημαίνει πως οι ελίτ εξαφανίζονται, ούτε πως όλων η γνώμη έχει την ίδια βαρύτητα ή πως χάνονται οι πολιτικές ηγεσίες. Κάθε άλλο. Απλώς ο ρόλος τους γίνεται περισσότερο πολύπλοκος και οπωσδήποτε δεν έχει τις ασφάλειες του παρελθόντος.

Όταν έχουν πέσει τόσες φορές έξω οι δημοσκοπήσεις, πώς μπορούμε να τις θεωρούμε ως αξιόπιστο εργαλείο ανάλυσης;

Και τα αεροπλάνα πέφτουν εκεί έξω αλλά συνεχίζουμε να ταξιδεύουμε με αυτά. Στην πραγματικότητα, κάθε μέρα παντού στις δημοκρατίες γίνονται έρευνες κοινής γνώμης, κατά εκατοντάδες, για οτιδήποτε μπορούμε να φανταστούμε. Η συζήτηση για την εκτίμηση του εκλογικού αποτελέσματος είναι μέρος μιας ευρύτερης συζήτησης για τα εργαλεία ανίχνευσης της κοινής γνώμης. Πράγματι εμφανίζονται αστοχίες που αναδεικνύουν τα όρια του μεθοδολογικού εργαλείου που λέγεται "δημοσκόπηση" αλλά ταυτόχρονα αυτές οι αστοχίες προτρέπουν σε βελτιώσεις. Κάπως έτσι δεν προχωράει η επιστήμη;

Υπερτερεί το θυμικό στοιχείο ή ο ορθολογισμός στη διαμόρφωση της πρόθεσης ψήφου;

Η πολιτική επιλογή και ταυτότητα διαμορφώνεται από ένα σύνολο στοιχείων που άλλα είναι στενά ορθολογικά (τα υπολογισμένα ατομικά συμφέροντα) και άλλα είναι πιο κοινωνιο-ψυχολογικά, συναισθηματικά (πχ οι οικογενειακές παραδόσεις, ο τρόπος κοινωνικοποίησης). Η διαίρεση ανάμεσα σε συναίσθημα και λογική είναι κατά τη γνώμη μου τεχνητή (κατανοητή για την επιστημονική ίσως ταξινόμηση αλλά όχι υπαρκτή στον πραγματικό κόσμο). Οι άνθρωποι είναι και τα δύο στοιχεία, ο καθένας σε διαφορετικές αναλογίες. Επιπλέον, το περιβάλλον παίζει το ρόλο του. Άλλες είναι οι αντιδράσεις σε ένα σταθερό περιβάλλον και άλλες σε συνθήκες φόβου και αβεβαιότητας.

Μήπως η καταγγελία του λαϊκισμού καταλήγει να είναι καταγγελία του λαϊκού;

Ο λαϊκισμός στο δημόσιο λόγο είναι μια έννοια που πάσχει από υπερχρησία και υπερέκταση. Χρησιμοποιείται συνεχώς και σε εντελώς διαφορετικές καταστάσεις. Στο τέλος καταλήγει να σημαίνει, "μια δημοφιλής ιδέα που εμένα προσωπικά δεν μου αρέσει" ή με μια λέξη σημαίνει τη δημαγωγία. Αυτό δεν βοηθάει προφανώς στην κατανόηση των φαινομένων. Κάποιες φορές, οι καθιερωμένες πολιτικές και κοινωνικές ελίτ δείχνουν δυσανεξία σε λαϊκά αιτήματα, που τα βαφτίζουν εύκολα "λαϊκισμό". Έχω στο μυαλό μου τους θεσμούς άμεσης δημοκρατίας, για την εισαγωγή των οποίων έχω προσωπικά θετική γνώμη.

Πιστεύετε πάντα στην ανάγκη σύγκλισης των προοδευτικών δυνάμεων; Με ποιους όρους;

Πιστεύω βαθύτατα στην ανάγκη διαμόρφωσης προοδευτικής πολιτικής στην προοπτική της προοδευτικής παγκοσμιοποίησης, Με απλά λόγια θεωρώ υψίστης σημασίας την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, της ακραίας φτώχειας και των ακραίων

ανισοτήτων παγκοσμίως. Πιστεύω ακράδαντα στην ανάγκη προώθησης της πολιτικής των ανοικτών συνόρων ενάντια στον εθνικισμό και την άκρα δεξιά που χτίζουν τείχη. Αρνούμαι να αποδεχτώ ως "φυσική" την ανισότητα που κληρονομείται από την γέννηση και τέτοια είναι η ανισότητα της ιθαγένειας. Στην ευρωπαϊκή περίπτωση έχουμε ανάγκη σε αυτήν τη φάση από ένα "διάλογο ατζέντας" ανάμεσα σε ένα ευρύ φάσμα δυνάμεων από προοδευτικούς φιλελεύθερους μέχρι την ριζοσπαστική αριστερά πάνω στα παραπάνω ζητήματα καθώς και για το μέλλον της ΕΕ. Υπό αυτήν την έννοια, σύγκλιση των προοδευτικών δυνάμεων σημαίνει για μένα σύγκλιση σε βασικά ζητήματα, αλλά όχι απαραίτητα κοινά ψηφοδέλτια και κοινά οργανωτικά σχήματα.

Συνέχεια στη σελίδα του βιβλίου: <http://bit.ly/2DPAI2V>